

WERKVORM A

PERSOONLIJKE ERVARINGEN OVER HUWELIJKSDWANG, EERGERELATEERD GEWELD, ACHTERLATING OF ANDERE VORMEN VAN GEWELD UITWISSELEN IN EEN GROEP.

WERKVORM A IS EFFECTIEF ALS:

- ★ Deelnemers echt naar elkaar luisteren.
- ★ Deelnemers zich inleven in elkaar en empathie krijgen:
  - voor mensen die slachtoffer zijn van eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, achterlating etc., of
  - voor mensen die homo- of biseksueel of transgender zijn.
- ★ Deelnemers zich kwetsbaar durven op te stellen.

EFFECTIEF

WERKVORM A IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ Deelnemers het gesprek niet aan durven te gaan, omdat er onderling geen vertrouwen is.
- ★ De statusverschillen tussen deelnemers te groot zijn.
- ★ Deelnemers zich alleen inleven in mensen die geweld plegen of intolerant zijn.
- ★ Het gesprek verzandt in een debat of discussie waarin alleen meningen worden uitgewisseld.
- ★ Deelnemers veel aan hun hoofd hebben en bijvoorbeeld veel stress ervaren of afgeleid zijn.
- ★ De ruimte/setting waarin de dialoog plaatsvindt, niet aangenaam en comfortabel is. Mensen kunnen een onaangename ruimte associëren met degene die aan het woord is.

NIET EFFECTIEF

- ★ Werk eerst aan onderling vertrouwen. Het is goed dat deelnemers ervaren wat ze gemeenschappelijk hebben. Voorbeelden:
  - Begin met een leuke kennismakingsoefening.
  - Laat deelnemers met elkaar samenwerken aan een gemeenschappelijk doel of een opdracht. Het is belangrijk dat de deelnemers enthousiast zijn om de opdracht te doen. Zorg dus dat er draagvlak is voor de opdracht.
  - Deel de deelnemers eerst in subgroepen of duo's in en laat hen hun ervaringen eerst zo delen. Doe dat later met de hele groep samen.
  - Geef eerst informatie over huwelijksdwang, eengerelateerd geweld of één van de bijhorende thema's, zodat de deelnemers meer kennis over het thema hebben, voordat zij erover verder praten.
- ★ Stel duidelijke vragen die leiden tot een gesprek over gevoelens en ervaringen en vraag door op die gevoelens en ervaringen. Voorbeelden van vragen:

- We hebben net gesproken over geweld tegen vrouwen. Hoe zouden vrouwen zich voelen die daarmee te maken krijgen?
- Wat zou er omgaan in een meisje dat gedwongen wordt om te trouwen? Hoe zou jij je voelen als je te maken krijgt met huwelijksdwang of eengerelateerd geweld?
- Wie heeft als vrouw geweld meegemaakt omdat je vrouw bent en wil vertellen hoe dat was? Hoe ging je daarmee om? Heb je het gevoel dat mensen begrijpen wat je hebt meegemaakt? Waar had jij het meest behoefte aan op dat moment? Wat of wie heeft je geholpen bij het verwerken van negatieve gevoelens, zoals eenzaamheid, depressie, geweld of discriminatie?
- ★ Zorg dat deelnemers beginnen die vaker aan deze werkvorm hebben deelgenomen en die de doelen van de bijeenkomst onderschrijven: zij starten door over hun eigen ervaringen te vertellen.

TIPS

WERKVORM B

EEN FILM OF ERVARINGSVERHAAL VAN IEMAND DIE HET SLACHTOFFER IS VAN EERGERELATEERD GEWELD, HUWELIJKSDWANG OF ANDERE VORMEN VAN GEWELD.

WERKVORM B IS EFFECTIEF ALS:

- ★ De film of de persoon die het verhaal vertelt goed aansluit bij de belevingswereld van de deelnemers.
- ★ Deelnemers zich kunnen inleven in de hoofdpersoon van de film of de verteller van het verhaal. Zij krijgen empathie voor deze persoon, dus de deelnemers vinden het erg dat deze hoofdpersoon het slachtoffer is geworden van eengerelateerd geweld, huwelijksdwang of een andere vorm van geweld.

EFFECTIEF

WERKVORM B IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ Deelnemers door de film of het verhaal het idee krijgen dat eengerelateerd geweld, huwelijksdwang of andere vormen van geweld 'normaal' zijn.
- ★ Deelnemers zich niet in kunnen leven doordat het verhaal in de film niet 'representatief' is of het verhaal niet mooi verteld wordt.
- ★ Deelnemers zich weigeren in te leven omdat zij niet van houding willen veranderen.

NIET EFFECTIEF

- ★ Vraag voorafgaand aan de film of het verhaal aan de deelnemers om zich zo veel mogelijk in te leven in de hoofdpersoon. Geef wat achtergrondinformatie en laat de deelnemers alvast nadenken over het personage.

Voorbeeld:

Vertel de deelnemers het volgende:

- Het personage heeft niet veel vrienden en kent niet veel mensen die ze vertrouwt op haar school: bij wie zou ze kunnen aankloppen als iemand uit haar gezin haar pijn zou doen?
- Stel je voor: het personage dat je straks te zien krijgt, is een nichtje van jou. Wat zou jij doen als zij gedwongen wordt te trouwen terwijl ze dat niet wil?
- Dit gesprek kan ook in duo's gedaan worden.

- ★ Stel na afloop van de film of het verhaal vragen. Voorbeelden van vragen
  - Hoe zou jij je voelen als dit jou of iemand die je kent was overkomen?
  - Wat vond je goed aan hoe deze persoon omging met de situatie?
  - Wat vond je van de mensen die om de persoon heen staan?
  - Welke boodschap zou je deze mensen willen geven?

TIPS

WERKVORM C

EEN FILM OF ERVARINGSVERHAAL VAN IEMAND DIE LESBISCH, HOMO, BI OF TRANSGENDER (LHBT) IS.

WERKVORM C IS EFFECTIEF ALS:

- ★ De film of de persoon die het verhaal vertelt goed aansluit bij de belevingswereld van de deelnemers.
- ★ In de film of het verhaal aan bod komt dat het erg vervelend is om als LHBT gediscrimineerd te worden.
- ★ Deelnemers zich kunnen inleven in de hoofdpersoon van de film of de verteller van het verhaal, en als zij empathie krijgen voor deze persoon. Dus dat de deelnemers het vervelend of erg vinden dat de persoon gediscrimineerd wordt vanwege LHBT zijn.

EFFECTIEF

WERKVORM C IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ Deelnemers door de film of het verhaal het idee krijgen dat vrijwel iedereen LHBT's afwijst en dat dit dus 'normaal' is.
- ★ Deelnemers zich niet in kunnen leven. Bijvoorbeeld doordat de film hen niet aanspreekt, omdat zij het verhaal niet als representatief zien of doordat het verhaal niet mooi verteld wordt.
- ★ Deelnemers zich weigeren in te leven omdat zij niet willen luisteren naar iemand die LHBT is.

NIET EFFECTIEF

- ★ Vraag voorafgaand aan de film of het verhaal aan de deelnemers om te proberen zich zoveel mogelijk in te leven in de hoofdpersoon. Geef wat achtergrondinformatie en laat de deelnemers alvast nadenken over het personage.

Voorbeelden:

- Stel je voor: het personage dat je straks te zien krijgt, is een neefje van jou. Wat zou jij doen als hij gedwongen wordt te trouwen met een vrouw terwijl hij dat niet wil?
- Het personage heeft niet veel vrienden en vertrouwt weinig mensen: bij wie zou het personage kunnen aankloppen als hij of zij ongelukkig is?

Dit gesprek kan ook in duo's plaatsvinden.

- ★ Stel na afloop van de film of het verhaal vragen als:
  - Hoe zou jij je voelen als je de verteller was?
  - Stel je voor dat dit een familielid van jou is. Hoe zou je dan op een goede manier kunnen reageren naar hem of haar?
  - Wat vond je goed aan hoe de LHBT-persoon omging met de situatie?

- ★ Om het voor deelnemers makkelijker te maken om zich in te leven, kan een niet-LHBT-persoon met gezag of status eerst aan de deelnemers vertellen dat hij of zij ook het verhaal heeft gehoord of de film ook heeft gezien, en dat dit erg waardevol is. Kijk wel uit dat het verhaal niet verklapt wordt en dat deelnemers benieuwd blijven naar het verhaal!
- ★ Het werkt goed dat als iemand het eigen LHBT-verhaal komt vertellen in de groep, dan iemand anders die niet LHBT is, benadrukt dat hij of zij een goede band of vriendschap heeft met de LHBT-persoon.
- ★ Je kunt ervaringsverhalen over LHBT combineren met ervaringsverhalen van andere personen wiens familie moeite had met hun zelfgekozen partner. Zo gaat het thema niet over LHBT maar over 'vrije partnerkeuze'. In dit thema kunnen mogelijk meer mensen zich herkennen!

TIPS

WERKVORM D

EEN SPREKER MET GEZAG STELT DAT VROUWEN EN MANNEN GELIJK ZIJN OF DAT ACCEPTATIE VAN LHBT'S GOED IS.

WERKVORM D IS EFFECTIEF ALS:

- ★ De spreker wordt gezien als autoriteit of gezaghebbend.
- ★ De spreker de gewenste sociale norm uitdraagt.
Voorbeelden:
  - 'Vrouwen hebben net zoveel rechten als mannen, juist ook in onze cultuur. Dat moeten we meer laten zien'.Of:
  - 'Belangrijk is dat wij ons respectvol gedragen naar homoseksuelen en laten zien dat wij tolerante mensen zijn'.

EFFECTIEF

WERKVORM D IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ De spreker de verkeerde norm stelt:
  - 'In onze cultuur zijn weinig mensen die homoseksualiteit accepteren' of
  - 'Bij ons hebben vrouwen geen gelijke rechten'.
- ★ De spreker deelnemers het idee geeft dat de gemeenschap vrouwen niet gelijkwaardig vindt aan mannen of als de spreker het idee geeft dat de gemeenschap heel negatief staat tegenover LHBT's.
- ★ De deelnemers de spreker niet zien als behorend tot de eigen gemeenschap..

NIET EFFECTIEF

- ★ Gebruik cijfers om de mening van de spreker te bevestigen.
Voorbeeld:
  - "Uit onderzoek blijkt dat steeds meer Turkse Nederlanders tolerant zijn naar homoseksuelen."
- ★ De spreker kan zelf ook het goede voorbeeld laten zien.
Voorbeeld:
  - Door als man de mening van vrouwen erg serieus te nemen.

- Door goed bevriend te zijn met een LHBT-persoon en dit te laten zien of erover te vertellen.
- ★ Laat de spreker benadrukken dat hij of zij zelf onderdeel is van de gemeenschap.
Voorbeeld:
  - "Juist als Somalische vrouw, vind ik het belangrijk om op te komen voor de rechten van vrouwen."

TIPS

WERKVORM E

PERSOONLIJKE ERVARINGEN OVER HUWELIJKSDWANG, EERGERELATEERD GEWELD, ACHTERLATING OF ANDERE VORMEN VAN GEWELD UITWISSELEN IN EEN GROEP.

WERKVORM E IS EFFECTIEF ALS:

- ★ Wetten gebruikt worden die aangeven dat:
  1. het niet normaal is om geweld te gebruiken;
  2. discriminatie sociaal gezien niet acceptabel is,
  3. gelijkheid tussen vrouwen en mannen en tussen LHBT's en niet-LHBT's de norm is in de samenleving..

EFFECTIEF

WERKVORM E IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ Wetten gebruikt worden om mensen af te schrikken en bang te maken dat ze 'gepakt' worden als ze zich er niet aan houden.
- ★ Wetten ter discussie worden gesteld. Vraag dus niet: "Wat vind jij van deze wet? Vind je deze wel oké?", maar vraag: "Wat vind je goed aan de wet?"

NIET EFFECTIEF

- ★ Benoem dat de wet geen geweld tegen vrouwen goedkeurt dan wel discriminatie van vrouwen en/of LHBT's verbiedt, omdat dit de norm is in de samenleving. Veel mensen vinden dit onacceptabel!
- ★ Houd de informatie over wetten simpel. Gebruik geen lange wetteksten en maak ingewikkelde teksten simpel voor de deelnemers.
- ★ Verwijs (ook) naar internationale mensenrechten om aan te geven dat de wetgeving niet cultuurgebonden is. Bijvoorbeeld: "In veel landen zijn er wetten die geweld tegen vrouwen afkeuren."
- ★ Maak de opdracht zo interactief mogelijk: welke wetten die discriminatie verbieden kennen de deelnemers? En kennen zij wetten die discriminatie tegen vrouwen verbieden? Ga het gesprek aan over waarom deze wetten belangrijk zijn.

- ★ Stellen deelnemers vragen over waarom homoseksualiteit in het land van herkomst strafbaar is? Leg dan uit dat homofobie vaak voorkomt uit koloniale nalatenschap. Meestal zijn deze wetten afkomstig van voormalige koloniale heersers zoals Groot-Brittannië of Frankrijk. Dit is uitgelegd door Dino Suhonic van stichting Maruf in dit artikel op joop.bnnvara.nl.

TIPS

WERKVORM F

BEWUSTWORDING EN ZELFREFLECTIE STIMULEREN

WERKVORM F IS EFFECTIEF ALS:

- ★ De deelnemers al vooraf normen en waarden hebben die uitgaan van gelijke behandeling van vrouwen en mannen en van non-discriminatie van LHBT's.
- ★ De deelnemers vervolgens in de bijeenkomst geconfronteerd worden met een kloof tussen hun gedrag enerzijds en hun normen en waarden anderzijds. Bijvoorbeeld: iemand vindt het erg dat LHBT's worden gediscrimineerd, maar wil tegelijkertijd liever niet dat zijn/haar kind LHBT is.
- ★ De deelnemers de ruimte voelen om te leren tijdens de bijeenkomst en te reflecteren op hun eigen gedrag.
- ★ De deelnemers uit zichzelf gemotiveerd zijn om hun gedrag bij te sturen.
- ★ De deelnemers plannen maken om hun eigen gedrag te veranderen naar aanleiding van zelfreflectie.
- ★ De deelnemers in staat zijn hun eigen gedrag te monitoren en bij te sturen en de deelnemers in staat zijn hierop te blijven letten.

EFFECTIEF

WERKVORM F IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ De deelnemers oprecht ervan overtuigd zijn dat vrouwen en mannen ongelijkwaardig zijn of als zij negatief denken over LHBT's.
- ★ Bij de deelnemers de motivatie ontbreekt om zich onbevooroordeeld te gedragen naar vrouwen en/of LHBT's.
- ★ Het alleen over 'kennis' gaat en niet over dieperliggende normen en waarden.
- ★ Niet iedereen aan het woord komt of niet iedereen meedoet.

NIET EFFECTIEF

- ★ Ga het gesprek aan over normen en waarden. Gebruik daarbij vragen zoals: "Wat zijn jouw denkwijzen? Wat is je gedragspatroon? Wat zijn je onderliggende normen en waarden?" Of gebruik een meer creatieve vraag zoals: "Stel je voor: je adopteert een kind dat geboren is in een heel andere cultuur. Welke waarden of boodschap wil je hem/haar meegeven?"
- ★ Ga vervolgens het gesprek aan of de deelnemers zich ook gedragen naar deze normen en waarden. Wanneer doen zij dat wel en wanneer niet? Geef ook eigen voorbeelden waaruit blijkt dat jij zelf je niet altijd helemaal gedraagt naar je normen en waarden. Zo verlaag je de drempel voor deelnemers om zich uit te spreken.
- ★ Confronteer mensen of wijs ze erop wanneer zij zich niet gedragen naar hun normen en waarden, maar zonder dat zij zich beoordeeld voelen.

Voorbeeld:

- "Je geeft aan dat je gelijke rechten voor mannen en vrouwen belangrijk vindt. Is het dan niet verwarrend als .....? Wie bepaalt deze uitzonderingen en regels?"

- ★ Complimenteer deelnemers wanneer zij reflecteren op hun eigen gedrag en wanneer zij voornemens maken om dingen anders aan te pakken.
- ★ Vraag aan deelnemers hoe zij zich anders zouden kunnen gedragen en stimuleer dat mensen concrete plannen maken. "Met welke kwesties wil jij aan de slag? Wat heb je hiervoor nodig? En wat kun je zelf inbrengen?"

TIPS

WERKVORM G

UITLEG GEVEN OVER DE RISICO'S VAN HUWELIJKSDWANG, ACHTERLATING, HUWELIJKSE GEVANGENSCHAP OF ANDERE VORMEN VAN GEWELD

WERKVORM G IS EFFECTIEF ALS:

- ★ Duidelijk wordt gesteld welke risico's er zijn aan je kind uithuwelijken, je vrouw of kind achterlaten in het land van herkomst, je familielid verstoten etc.
- ★ Ervaringen worden beschreven van mensen die het slachtoffer zijn van huwelijksdwang, achterlating, huwelijkse gevangenschap of andere vormen van geweld, waarin risico's duidelijk aan de orde komen. Voorbeelden zijn:
  - a. Beschrijven hoe een gedwongen huwelijk leidde tot een scheiding en veel verdriet voor beide partners en hun families.
  - b. Beschrijven hoe het uitstoten van een kind leidde tot groot verdriet bij de ouders en bij het kind zelf.

EFFECTIEF

WERKVORM G IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ Er alleen maar cijfers worden gegeven over de risico's maar die risico's niet als verhalen worden gedeeld.

NIET EFFECTIEF

- ★ Geef voorbeelden en deel verhalen van mensen die te maken hebben gekregen met de risico's, waar deelnemers zich in kunnen herkennen. De personen kunnen echt of fictief zijn. Leg de nadruk op de gevoelens van de mensen die deze dingen meemaakten.
- ★ Laat deelnemers daarna met elkaar uitwisselen welke risico's van huwelijksdwang, achterlating of andere vormen van geweld zij nog meer zien. Stimuleer het praten over hoe zij zich zouden voelen in zo'n situatie.

- ★ Laat de spreker benadrukken dat hij of zij zelf onderdeel is van de gemeenschap.
Bijvoorbeeld:
- "Juist als Somalische vrouw, vind ik het belangrijk om op te komen voor de rechten van vrouwen."

TIPS

WERKVORM H

MENSEN STIMULEREN VOOR DE 'INKTVLEK-WERKING', OFTEWEL DEELNEMERS MOBILISEREN OF INSPIREREN OM MET ANDEREN IN HUN OMGEVING IN GESPREK TE GAAN.¹

WERKVORM H IS EFFECTIEF ALS:

- ★ Deelnemers hebben meegedaan aan een drietal reeksen bijeenkomsten en een intrinsieke motivatie hebben om de boodschap over te dragen aan anderen.
- ★ Deelnemers zelf kunnen bedenken hoe ze anderen uit hun omgeving aanspreken. Hiervoor krijgen ze tips op de bijeenkomst.
- ★ Deelnemers andere mensen aanspreken in hun 'tone of voice'. Dat wil zeggen met hetzelfde taalgebruik en de gepaste manier van communiceren.
- ★ Deelnemers voorbeelden krijgen of zelfs oefenen in de bijeenkomst met hoe ze met anderen in hun omgeving kunnen praten over de thematiek.

EFFECTIEF

WERKVORM H IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ Als deelnemers alleen gaan praten met anderen in hun omgeving omdat "het moet" en niet zelf de motivatie hiervoor voelen.
- ★ Het betreffende onderwerp te breed is, waardoor de toehoorders niet zo goed weten waar het over gaat en wat de focus is.

NIET EFFECTIEF

- ★ Deelnemers die mee hebben gedaan aan de bijeenkomsten, kunnen met andere mensen in hun omgeving in gesprek gaan over het onderwerp van de bijeenkomst en datgene wat zij geleerd hebben, zo doorgeven. En deze mensen kunnen ook weer met anderen hierover praten. Zo ontstaat er een 'inktvlek'. Om anderen enthousiast te krijgen, is het belangrijk om te zorgen voor:
  - Een persoonlijke benadering: het doorgeven van de boodschap gaat makkelijker als de personen elkaar kennen of elkaar face-to-face kunnen aanspreken.
  - Kwaliteit in plaats van kwantiteit: het is beter om met een paar gemotiveerde mensen te praten dan veel energie te steken in een groot aantal ongemotiveerde mensen. Eventueel kun je overwegen om mensen die mee hebben gedaan aan de bijeenkomst een titel en/of echte functie te geven als bijvoorbeeld 'veranderaar', 'sleutelfiguur' of 'changemaker'. Beloon deze mensen vervolgens als ze actief aan de slag gaan, bijvoorbeeld met uitjes en andere

kleinigheden. Dit vergroot de motivatie om de boodschap door te geven.

- ★ Geef voorbeelden van kleine persoonlijke acties die mensen kunnen doen en die als voorbeeld kunnen worden gegeven in de bijeenkomst, zoals:
  - Je onvrede uiten over 'grapjes' over LHBT's of vrouwen.
  - Het dragen van een button.
  - Een gesprekje voeren met vrienden, klasgenoten, burens etc.
  - Het delen van een online filmpje, berichtje of geven van een 'like' op sociale media.
  - Het schrijven van een blog.Laat deelnemers tijdens de tweede en derde bijeenkomst oefenen met het gesprek aangaan met iemand in hun omgeving over de thematiek (gendergelijkheid, genderbased violence of LHBT). Op de derde bijeenkomst kun je dan met de deelnemers bespreken hoe het is gegaan en kunnen tips worden uitgewisseld.

TIPS

1 Gebaseerd op de ervaringen met de WE CAN campagne

WERKVORM I

MORELE ARGUMENTEN GEVEN OM MENSEN ERVAN TE OVERTUIGEN ZICH TOLERANTER TE GEDRAGEN NAAR LHBT'S OF VROUWEN GELIJKER TE BEHANDELEN.

WERKVORM I IS EFFECTIEF ALS:

- ★ De argumenten inhoudelijk gaan over zorg voor elkaar of over eerlijkheid en rechtvaardigheid.

EFFECTIEF

WERKVORM I IS NIET EFFECTIEF ALS:

- ★ Morele argumenten gebruikt worden als de loyaliteit aan de eigen groep, het respect voor hiërarchie en de hang naar reinheid. Dit zijn namelijk morele gronden die 'conservatisme' op het gebied van LHBT en gender bevorderen.
- ★ Religieuze argumenten gebruikt worden; vaak werken deze averechts.

NIET EFFECTIEF

- ★ Verwacht geen grote, langdurige effecten; morele argumenten hebben meestal invloed op de korte termijn.
- ★ Het benadrukken van individualiteit en het recht van het individu kan helpen om argumenten over acceptatie van LHBT's en gendergelijkheid beter over te brengen

- ★ Let op dat er geen discussie ontstaat. In een discussie kunnen tegenstanders van gendergelijkheid en LHBT-acceptatie aan de andere deelnemers de indruk geven dat het 'normaal' is om je vrouwonvriendelijk of LHBT-onvriendelijk op te stellen. Deze sociale norm kan ervoor zorgen dat ook anderen zich vrouwonvriendelijk of LHBT-onvriendelijk gaan gedragen.

TIPS